

VLAAMSE STEDENBOUWKUNDIGE VERORDENING TOEGANKELIJKHEID

ONTWERPEN VOOR IEDEREEN

“Hoe kan een gebouw of
een publieke ruimte zowel
toegankelijk, functioneel, mooi
en makkelijk zijn voor een zo
groot mogelijke diversiteit van
gebruikers?”

Geactualiseerde versie februari 2011

M E E R
ONTWERPEN
VOOR
I E D E R E E N

toegankelijk functioneel mooi makkelijk

Universal Design biedt een eigentijds en beloftevol antwoord op de maatschappelijke eisen omtrent toegankelijkheid.

PUBLIEKE GEBOUWEN BETER TOEGANKELIJK MAKEN

“Rolstoeler Ivo gaat graag een avondje stappen, maar heeft de grootste moeite om ergens naar toilet te gaan.”

Sinds 1 maart 2010 is er een nieuwe regelgeving die de toegankelijkheid van publieke gebouwen in Vlaanderen vastlegt. Bij de aanvraag tot stedenbouwkundige vergunning gaat nu ook aandacht naar toegankelijkheid. In deze brochure vindt u, naast de volledige tekst van deze toegankelijkheidsverordening, nuttige informatie die u beter wegwijs maakt.

De opzet van deze verordening is publieke gebouwen voor iedereen beter bereikbaar, toegankelijk en bruikbaar te maken.

Voor personen met een handicap is toegankelijkheid een absolute noodzaak om op een zelfstandige en gelijkwaardige manier te kunnen leven, wonen en werken.

Het is evenwel een misvatting te denken dat toegankelijkheid alleen van belang is voor mensen met een handicap. Uiteindelijk heeft iedereen baat bij gebruiksvriendelijke, veilige en comfortabele ruimtes.

TOEGANKELIJKHEID: EEN ZAAK VAN ONTWERPERS, BOUWHEREN EN BELEIDSMENSEN

“Paulette is slechtiend en kan sinds de verbouwing van het gemeentehuis zelfstandig haar persoonlijke zaken gaan regelen op de diensten. Ondermeer door de ontwerpmatige aandacht voor natuurlijke geleiding en voldoende contrastmarkeringen is het gebouw voor haar toegankelijk en bereikbaar.”

Hoewel toegankelijkheid vanzelfsprekend lijkt, vraagt de realisatie ervan een doorgedreven aandacht van meerdere partijen.

Ontwerpers moeten zich van bij de start van hun project bewust zijn van de uiteenlopende noden van diverse gebruikersgroepen. Belangrijk is daarbij dat ze die op een slimme manier integreren in hun ontwerp. Dat is **“ontwerpen voor iedereen”**.

Concreet betekent dit dat bij aanvang van elk ontwerpproces één vraag centraal staat: “Hoe kan een product, een grafische boodschap, een website, een gebouw of een publieke ruimte zowel **functioneel** als **esthetisch** aantrekkelijk zijn voor een zo groot mogelijke diversiteit van gebruikers?”

“De dorpschool is niet toegankelijk voor Marie waardoor ze dagelijks een grote verplaatsing met de bus moet maken om naar een toegankelijke school te kunnen gaan en heeft zo geen contact op school met haar vriendjes uit de buurt.”

Opdrachtgevers dienen obstakels in en rond gebouwen te vermijden. Het bereikbaar maken van de diensten voor zoveel mogelijk gebruikers staat voorop. Niet kiezen voor toegankelijkheid is onverstandig, temeer omdat door de vergrijzing het aantal mensen dat nood heeft aan comfort en veiligheid sterk zal toenemen. Achteraf gebouwen aanpassen betekent vaak een meerkost die vermijdbaar is door rekening te houden met optimale toegankelijkheid van bij de ontwerpfase.

Voor beleidsmakers is het belangrijk om ervoor te zorgen dat iedereen gebruik kan maken van publieke diensten. Een **integraal toegankelijke omgeving en dienstverlening vormen de sleutel tot een volwaardige participatie aan het sociale leven**. Het is een uiting van fundamenteel respect voor mensen. De overheid heeft als taak erover te waken dat iedereen het recht heeft om toegang te hebben tot publieke gebouwen en de dienstverlening ervan. Daarom wordt, zowel in de planningsfase als bij de concrete uitvoering, toegezien op het verzekeren van toegankelijkheid.

Pascal Smet, Vlaams Minister van Gelijke kansen

De regelgeving beperkt zich noodgedwongen tot de op plan afleesbare elementen. Op de site vindt u daarom niet alleen meer tekst en uitleg bij het waarom van de **normen**, maar ook **aanbevelingen** voor **detaillering** en **uitvoering**. Die verzekeren de integrale toegankelijkheid. De website illustreert de toegankelijkheidsprincipes met praktijkvoorbeelden, foto's en schetsen. Er is eveneens een rubriek voorzien waar u een antwoord vindt op veelgestelde vragen over de regelgeving.

Ontdek het allemaal op www.toegankelijkgebouw.be

Verder vindt u er een **quickscan** die u kunt gebruiken bij de start en verdere uitwerking van een ontwerp. Die biedt een overzicht van de specifieke elementen, opgenomen in de regelgeving, die van toepassing kunnen zijn. Nog een handig instrument op de website is een **checklist** die nagaat of alle regels gerespecteerd zijn en die kan worden toegevoegd aan de stedenbouwkundige vergunning.

Regels en richtlijnen bieden niet altijd een afdoend antwoord om toegankelijkheid naadloos en op creatieve wijze te integreren in het ontwerp. Zowel voor het **integraal toegankelijk** maken van nieuwe projecten als voor bestaande infrastructuur kunt u ook bij een **gespecialiseerd adviesbureau in toegankelijkheid** terecht.

Zeker bij meer complexe situaties en verbouwingen is het raadzaam advies in te winnen. In overleg met de opdrachtgever en de architect zoekt het adviesbureau naar de beste oplossing. Advies is de beste waarborg dat toegankelijkheid maximaal meegenomen wordt in het ontwerp.

Adressen van adviesbureaus staan op de achterzijde van deze brochure.

Met de toegankelijkheidsverordening wil de Vlaamse overheid een antwoord geven op de hedendaagse noden en uitdagingen om publieke gebouwen meer toegankelijk te maken voor iedereen.

De toegankelijkheidsverordening vervangt de vroegere federale wet van 17 juli 1975 “over de toegang van gehandicapten tot publiek toegankelijke gebouwen” en haar uitvoeringsbesluit (K.B. van 9 mei 1977). Ook de bestaande provinciale en gemeentelijke verordeningen met betrekking tot toegankelijkheid van publieke gebouwen gelden niet meer sedert de inwerkingtreding van de toegankelijkheidsverordening. Dit garandeert **meer uniformiteit** op het vlak van toegankelijkheidsregels en -richtlijnen in Vlaanderen.

Vanaf 1 maart 2010 worden er, voor het verkrijgen van een stedenbouwkundige vergunning voor een publiek gebouw, dus bijkomende eisen gesteld die een basistoegankelijkheid moeten verzekeren. De **verordening is van toepassing bij nieuwbouw, herbouw, verbouwing of aanbouw van publieke gebouwen of publieke gedeelten van gebouwen**. Aan een bestaande situatie worden er geen aanpassingen opgelegd, zolang er geen werken worden voorzien waarvoor een stedenbouwkundige vergunning nodig is.

De regelgeving spitst zich toe op de op plan afleesbare ruwbouwmaten en voorzieningen. Ter ondersteuning is er het **handboek ‘Toegankelijkheid van publieke gebouwen’** dat op de website www.toegankelijkgebouw.be tekst en uitleg geeft bij de wettelijke richtlijnen en mogelijkheden aanreikt voor de toepassing ervan.

De concrete toepassing van de stedenbouwkundige toegankelijkheidsverordening maakte duidelijk dat de tekst van de verordening nog een aantal materiële fouten bevatte. Diverse vragen, gesteld vanuit verschillende sectoren, toonden ook aan dat een aantal artikelen duidelijker geformuleerd kon worden. De fouten werden zo snel mogelijk rechtgezet. Dit was tevens de ideale gelegenheid om de teksten te verduidelijken en eenduidig te maken.

Wat zijn de belangrijkste wijzigingen?

- Een uitbreiding van het toepassingsgebied bij gebouwen met een beperkte **publiek toegankelijke oppervlakte van kleiner dan 150 m²**, zoals vermeld in artikel 3, 3e lid. Het toepassingsgebied wordt hierbij verruimd van de toegangsdeur naar de toegang. Het zou al te gek zijn een toegankelijke deur te voorzien waarvoor er zich nog enkele treden bevinden. Er wordt ook verduidelijkt dat deze bepaling niet van toepassing is bij handelingen aan gebouwen als vermeld in artikelen 4 (toeristische verblijfsaccommodaties) en 5 (gebouwen bestemd voor wonen).
- Een aanpassing van de normen voor **toeristische verblijfsaccommodaties** die over maximaal 10 accommodaties beschikken (art. 4, §2). De verplichting om de gemeenschappelijke delen van deze toeristische verblijfsaccommodatie toegankelijk te maken wordt voor deze verblijfsaccommodaties ingeperkt tot de verbruiksruimtes van meer dan 150 m² (alook ook de weg ernaartoe en het bijbehorende sanitair).

- Een verduidelijking dat **meergezinswoningen, kamerwoningen, studentenhuizen, studentengemeenschapshuizen, gezondheidsinstellingen en welzijnsinstellingen met kamers of wooneenheden, internaten en strafinrichtingen** die worden opgesplitst door meerdere toegangen te voorzien, voor zover ze één fysiek aansluitend geheel vormen, toch samengeteld worden voor de toepassing van artikel 5. In het geval dat het een **meergezinswoning, kamerwoning, studentenhuus of studentengemeenschapshuis** betreft die onder het toepassingsgebied van de toegankelijkheidsverordening valt, gelden op die onderdelen van het gebouw waar de toegangsdeuren tot de wooneenheden of kamers zich op maximaal 2 niveaus bevinden, de bepalingen evenwel enkel voor de gelijkvloerse verdieping (de trappen naar andere niveaus niet inbegrepen). De eerdere bepalingen in verband met groepswoonbouw worden voor de rest opgeheven.
- Een expliciete uitsluiting uit het toepassingsgebied van de private zijde van toegangsdeuren tot de private wooneenheden van **meergezinswoningen** en tot de private kamers van **kamerwoningen, studentenhuizen of studentengemeenschapshuizen**.
- Een aanpassing van de minimale maten voor tussenbordessen in artikel 19, §2 en §4. Deze tussenbordessen moeten voortaan slechts 120 cm op 150 cm groot zijn wanneer er geen verandering in richting is. Wordt er via het tussenbordess wel een richtingsverandering gerealiseerd, dan blijft de te respecteren maat 150 cm op 150 cm.
- Een vrijstelling voor de bepalingen inzake trappen van artikel 20, §5 voor die **meergezinswoningen en kamerwoningen, studentenhuizen en studentengemeenschapshuizen** die al over een toegankelijke lift beschikken.
- Een betere afstemming op de courante standaardmaten voor deuren door in artikel 22, §1 de minimale hoogte te verlagen van 210 cm naar 209 cm.
- Een vrijstelling van de vereiste van een vrije en vlakke draairuimte in de artikelen 24 en 25 voor de toegangen of deuren naar gesloten trappenhallen (ruimtes die afgesloten zijn door deuren en wanden en waarin alleen een trap is ondergebracht).

- De bijsturing van de vereiste inzake kleedruimtes, pashokjes, toiletten en doucheruimtes die stelt dat zowel aan de vrouwen- als aan de mannezijde minstens één aangepast toilet moet worden voorzien. Voortaan kan ook één aangepast toilet per sanitair blok volstaan, wanneer dit zich in een neutrale zone bevindt.
- De toevoeging van een overgangsmaatregel (artikel 35/1) voor **meergezinswoningen, kamerwoningen, studentenhuizen, studentengemeenschapshuizen, gezondheidsinstellingen enwelzijnsinstellingen met kamers of wooneenheden, internaten en strafinrichtingen**, zodanig dat tijdelijk de regels voor de verdiepingen enkel gelden wanneer er toegangsdeuren tot wooneenheden of kamers zijn op meer dan 3 niveaus (in plaats van 2 niveaus). De bepalingen inzake aantallen kamers of wooneenheden blijven hierbij ongewijzigd. Deze overgangsmaatregel geldt voor alle vergunningsaanvragen die worden ingediend vóór 1 januari 2013.

De gecoördineerde versie van de Vlaamse stedenbouwkundige toegankelijkheidsverordening, met daarin alle wijzigingen verwerkt, vindt u achteraan in deze brochure.

Wie meer wil weten over de motivatie van elk van de wijzigingen, kan terecht op www.toegankelijkgebouw.be voor het verslag aan de Vlaamse Regering.

Wanneer treden de wijzigingen in werking?

De wijzigingen treden in werking op 31 maart 2011.

Dit met uitzondering van artikel 3, 2° dat pas in werking treedt op 21 september 2011, zes maanden na de bekendmaking van het wijzigingsbesluit in het Belgisch Staatsblad.

Op de volgende pagina's verduidelijken we met schema's het **toepassingsgebied** van de verordening vanuit drie basisvragen.

- Welke gebouwen moeten afgetoetst worden aan de mogelijke toepassing van de verordening en onder welk basisartikel (art. 3, 4 of 5) vallen ze?
- Aan welke criteria moet u het gebouw aftoetsen om het toepassingsgebied concreter af te bakenen?
- Wat is de draagkracht, welk deel of delen van het gebouw moeten voldoen aan de normbepalingen?
De schema's geven niet weer aan welke specifieke normen (technische afmetingen) het gebouw zal moeten voldoen, wel de sector, de zone van het gebouw waarbinnen de normen moeten toegepast worden.

Schema 1: Waarop is dit besluit niet van toepassing?

Schema 2: Toepassingsgebied m.b.t. publieke gebouwen

Schema 3: Toepassingsgebied m.b.t. toeristische verblijfsaccommodaties

Schema 4: Toepassingsgebied m.b.t. gebouwen bestemd voor wonen

Schema 1: Waarop is dit besluit niet van toepassing?

Art. 2: Dit besluit is niet van toepassing op	
Aard van de handelingen	Draagkracht toepassingsgebied
Technische handelingen (artikel 3, 2° tot 14° van het BVR van 23/05/03)	Gebouw moet niet voldoen
Handelingen waarvoor binnen deze verordening geen normen worden opgelegd	
Projecten geadviseerd door de gewestelijke erfgoedambtenaar	

Art. 3: Alle gebouwen (met uitzondering van deze die vallen onder art. 4 of 5)

Publiek Toegankelijke oppervlakte	Draagkracht toepassingsgebied	Verplicht toegankelijkheidsadvies ?	
< 150 m ²	Zeer beperkt: Enkel de toegang tot de gebouwen		Handelingen aan gebouwen opgericht voor het gebruik of de uitbating door de overheid of in opdracht van de overheid, waarbij afgeweken wordt van de verplichtingen van het besluit.
150 m ² ≤ x ≤ 400 m ²	Beperkt: De gelijkvloerse* publiek toegankelijke delen van de constructie De niet-gelijkvloerse* publiek toegankelijke delen, tenzij een vertrek op een andere locatie eenzelfde functie vervult en voldoet		
> 400 m ²	Uitgebreid: Alle* publiek toegankelijke delen van een constructie	Bouwen of uitbreiden van gebouwen met een publiek toegankelijke opp. > 7500 m ²	

* nieuw te bouwen, te herbouwen, te verbouwen of uit te breiden constructies of delen van de constructie

Schema 2: Toepassingsgebied m.b.t. publieke gebouwen

Volgende gebouwen worden steeds als publiek toegankelijk beschouwd:

- gebouwen waarin de federale overheid (inclusief de parastatalen), de Vlaamse overheid (inclusief de intern en extern verzelfstandigde agentschappen), de provinciale overheden, de gemeentelijke overheden (inclusief de OCMW's) en overheidsbedrijven gevestigd zijn of waar ze hun zittingen en raden houden;
- kantoren voor telecommunicatie en internet, alsook elke andere communicatievoorziening;
- gebouwen van zakelijke dienstverlening (bank-, financiële en verzekeringsverrichtingen, exploitatie van een handel in onroerende goederen, verhuur van roerende goederen);
- parkeervoorzieningen;
- openbare toiletten;
- stations, gebouwen, haltes en perrons van openbare vervoersmaatschappijen;
- luchthavengebouwen;
- terminals voor scheepvaartpassagiers en voor veerdiensten voor personen;
- strafinrichtingen;
- kantoorgebouwen, kantoorruimtes en informatiekantoren, alsook ruimten bestemd voor de uitoefening van vrije beroepen en paramedische beroepen;
- handelszaken, winkelcentra;
- accommodaties of terreinen voor dagrecreatie;
- sociaal-culturele inrichtingen;
- beurs-, handels- of evenementencomplexen, vergadercentra en congressalen;
- gebouwen voor de uitoefening van erediensten, rouwcentra, begraafplaatsen en crematoria;
- horecazaken en hun vaste terrassen, gebouwen met geldautomaten, elektronische zelfbedieningsautomaten of publieke telefoons ...

Art. 4: Toeristische verblijfsaccommodaties

Aantal accommodaties	Draagkracht toepassingsgebied	Verplicht toegankelijkheidsadvies ?	
≤ 10	<p>Beperkt: De gelijkvloerse* gemeenschappelijke publiek toegankelijke verbruiksruimtes van meer dan 150m²⁽¹⁾ evenals het bijhorend sanitair en de weg ernaar toe</p> <p>De niet-gelijkvloerse* delen van de gemeenschappelijke publiek toegankelijke verbruiksruimte van meer dan 150m²⁽¹⁾, tenzij een vertrek op een andere locatie eenzelfde functie vervult of voldoet</p>	Bouwen of uitbreiden van gebouwen met een publiek toegankelijke opp. > 7500 m ²	Handelingen aan gebouwen opgericht voor het gebruik of de uitbating door de overheid of in opdracht van de overheid, waarbij afgeweken wordt van de verplichtingen van het besluit.
> 10	<p>Uitgebreid: Alle* gemeenschappelijke delen, met inbegrip van de toegangsdeuren tot elke accommodatie</p> <p>4%, met een minimum van 1, van elke accommodatievorm is aangepast</p>		

* nieuw te bouwen, te herbouwen, te verbouwen of uit te breiden constructies of delen van de constructie

⁽¹⁾ Voor het berekenen van deze oppervlakte dienen alle gelijkvloerse en de niet-gelijkvloerse delen samengeteld te worden.

Schema 3: Toepassingsgebied m.b.t. toeristische verblijfsaccommodaties

Wat wordt verstaan onder toeristische verblijfsaccommodaties?

De term 'verblijfsaccommodatie' omvat alle gebouwen waar personen, al dan niet om toeristische en eventueel professionele redenen, tijdelijk verblijven zonder er in de bevolkingsregisters ingeschreven te zijn.

Voorbeelden hiervan zijn o.a.: hotels, gastenkamers, vakantiewoningen, vakantieparken, jeugdverblijven, jeugdherbergen, kampeerterreinen, ...

Wat wordt verstaan onder accommodatie?

De term 'accommodatie' doelt op elk onderdeel van een toeristische verblijfsaccommodatie dat als aparte eenheid voor tijdelijk verblijf wordt verhuurd.

Met 'accommodatie' worden dus zowel kamers (eenpersoonskamers, tweepersoonskamers ...) als slaapzalen, bungalows, chalets, vakantiestudio's, trekkershutten ... bedoeld.

Art. 5: Gebouwen bestemd voor wonen

Type gebouwen	Aantal wooneenheden of kamers + niveaus waarop de toegangsdeuren gelegen zijn	Draagkracht toepassingsgebied	Verplicht toegankelijkheidsadvies ?	
Meergezinswoningen	≥ 6 wooneenheden en toegangsdeuren over meer dan 2 niveaus	<p>Uitgebreid: alle* gemeenschappelijke delen, met inbegrip van de publieke zijde van de toegangsdeuren tot elke wooneenheid</p> <p>voor die onderdelen van het gebouw met toegangsdeuren tot minder dan 2 niveaus dient enkel het gelijkvloers te voldoen</p>	Bouwen of uitbreiden van gebouwen met een publiek toegankelijke opp. > 7500 m ²	Handelingen aan gebouwen opgericht voor het gebruik of de uitbating door de overheid of in opdracht van de overheid, waarbij afgeweken wordt van de verplichtingen van het besluit.
Kamerwoningen, studentenhuisen en studenten-gemeenschapshuizen	≥ 20 kamers en toegangsdeuren over meer dan 2 niveaus	<p>Uitgebreid: alle* gemeenschappelijke delen, met inbegrip van de publieke zijde van de toegangsdeuren tot elke kamer</p> <p>voor die onderdelen van het gebouw met toegangsdeuren tot minder dan 2 niveaus dient enkel het gelijkvloers te voldoen</p>		
Gezondheidsinstellingen, welzijnsinstellingen, internaten en strafinrichtingen	≥ 20 kamers of wooneenheden en toegangsdeuren over meer dan 2 niveaus	<p>Uitgebreid: alle* gemeenschappelijke delen, met inbegrip van de toegangsdeuren tot elke kamer of wooneenheid</p>		

* nieuw te bouwen, te herbouwen, te verbouwen of uit te breiden constructies of delen van de constructie

Schema 4: Toepassingsgebied m.b.t. wonen

Wat zijn meergezinswoningen?

Het zijn gebouwen (constructies of delen van constructies) waarin meer dan twee wooneenheden (afzonderlijk van elkaar fungerende woonentiteiten) aanwezig zijn.

Wat wordt beschouwd als gemeenschappelijke delen?

De gemeenschappelijke delen omvatten alle functies van het gebouw die collectief gebruikt worden: de toegangspaden, de gemeenschappelijke inkomruimte, de gemeenschappelijke verticale en horizontale circulatiezone (gangen, trappen, sassen ...), fietsenstallingen, vuilnisopslagruimten, bewonersparking ...

Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van een gewestelijke stedenbouwkundige verordening betreffende toegankelijkheid

DE VLAAMSE REGERING,

Gelet op de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening, zoals gewijzigd bij de decreten van 18 december 2009;

Gelet op het advies van de Vlaamse Commissie voor Ruimtelijke Ordening, gegeven op 20 mei 2009;

Gelet op het advies van de Inspectie van Financiën, gegeven op 20 januari 2009;
Gelet op het advies van de Raad van State;

Op voorstel van de Vlaamse minister van Financiën en Begroting en Ruimtelijke Ordening en van de Vlaamse minister van Mobiliteit, Sociale Economie en Gelijke Kansen;

Na beraadslaging,

BESLUIT:

Artikel. 1. In dit besluit wordt verstaan onder:

1° accommodatie: elk onderdeel van een toeristische verblijfsaccommodatie dat als aparte eenheid in zijn geheel voor tijdelijk verblijf wordt verhuurd, zoals, doch niet uitsluitend, eenpersoonskamers, tweepersoonskamers, slaapzalen, bungalows, chalets, vakantiestudio's en trekkershutten, ongeacht het aantal personen dat er gelijktijdig kan verblijven;

2° buiteninfrastructuur: het totaal van de onroerende voorzieningen in open lucht;

3° constructie: een gebouw, een bouwwerk, een vaste inrichting, een verharding, een publiciteitsinrichting of uithangbord, al dan niet bestaande uit duurzame materialen, in de grond ingebouwd, aan de grond bevestigd of op de grond steunend omwille van de stabiliteit, en bestemd om ter plaatse te blijven staan of liggen, ook al kan het goed uit elkaar genomen worden, verplaatst worden, of is het goed volledig ondergronds;

4° doucheruimte: ruimte bestemd voor het douchen, uitgerust met een douchezone;

5° douchezone: het gedeelte binnen de doucheruimte dat bestemd is voor het douchen;

6° functie: het feitelijke gebruik van een constructie of een gedeelte daarvan;

7° gesloten trappenhal: door wanden en deuren afgesloten ruimte waarin alleen een trap is ondergebracht;

8° gezondheidsinstelling: een organisatie die erkend is door de Vlaamse Gemeenschap en activiteiten uitoefent op het gebied van zorgverstrekking, de gezondheidsopvoeding en de preventieve gezondheidszorg, vermeld in artikel 5, §1, I, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen;

9° handelingen: werkzaamheden, wijzigingen of activiteiten met ruimtelijke implicaties;

10° herbouwen: een constructie volledig afbreken, of meer dan veertig procent van de buitenmuren van een constructie afbreken, en binnen het bestaande bouwvolume van de geheel of gedeeltelijk afgebroken constructie een nieuwe constructie bouwen;

11° kamer: woning waarin één of meer van de volgende voorzieningen ontbreken en waarvan de bewoners voor deze voorzieningen afhankelijk zijn van de gemeenschappelijke ruimten in of aansluitend bij het gebouw waarvan de woning deel uitmaakt:

- WC;

- bad of douche;

- kookgelegenheid;

12° kamerwoning: elk gebouw dat bestaat uit een of meer te huur gestelde of verhuurde kamers en gemeenschappelijke ruimtes;

13° meergezinswoningen: constructies of delen van constructies met meer dan twee wooneenheden;

14° onderwijsinstelling: een school, internaat, centrum voor volwassenenonderwijs of voor basiseducatie, centrum voor leerlingenbegeleiding, hogeschool, universiteit of onderzoeksinstelling, gefinancierd, gesubsidieerd of erkend door het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming of gefinancierd, gesubsidieerd of erkend door het Vlaams Ministerie van Wetenschap en Innovatie;

15° publiek toegankelijk: een ruimte die openstaat voor het publiek of bedoeld is voor gemeenschappelijk gebruik, ook al is de toegang beperkt tot een of meer welbepaalde categorieën van personen, met uitzondering van de ruimtes die alleen toegankelijk zijn voor werknemers, alsook van de technische ruimtes en opslagruimtes die niet dienen als archiefruimte, en van de toe-

gangen en deuropeningen, gangen en overlopen en niveaoverschillen die uitsluitend naar die ruimtes leiden;

16° sanitair blok: geheel van sanitaire voorzieningen dat bestaat uit een of meer toiletten of uit een of meer douches;

17° strafinrichting: een constructie om gedetineerden in bewaring te stellen of in hechtenis te nemen;

18° studentengemeenschapshuis: elk gebouw of deel van een gebouw dat door een of meer personen integraal wordt gehuurd en (onder)verhuurd aan een of meer studenten;

19° studentenhuus: elk gebouw of deel van een gebouw waarin een of meer kamers te huur worden gesteld of worden verhuurd aan een of meer studenten, met inbegrip van de gemeenschappelijke ruimtes;

20° technische ruimte: ruimte voor het plaatsen van de apparatuur die noodzakelijk is voor het functioneren van een constructie, waaronder in elk geval een meterruimte, een liftmachineruimte of een stookruimte;

21° toeristische verblijfsaccommodatie: alle gebouwen waar personen, al dan niet om toeristische en eventueel professionele redenen, tijdelijk verblijven zonder dat ze in

de bevolkingsregisters ingeschreven zijn;

22° totale publiek toegankelijke oppervlakte: de som van de voor het publiek toegankelijke oppervlaktes van de binnenruimtes, berekend tussen de binnenzijden van de buitenmuren, inclusief de oppervlakte die door de binnenmuren zelf wordt ingenomen, van de hele constructie na eventuele werken, inclusief bijgebouwen;

23° transferzone: de vrije ruimte nodig om een zijdelingse of voorwaartse verplaatsing uit te voeren tussen rolstoel enerzijds, en toilet, douche of pashokje anderzijds;

24° tussenbordes: een ruimte, vrij van obstakels, niveaoverschillen of treden, die gebruikers een rustpunt biedt en rolstoelgebruikers bij hellingen toelaat van richting te veranderen;

25° verbouwen: aanpassingswerken doorvoeren binnen het bestaande bouwvolume van een constructie waarvan de buitenmuren voor ten minste zestig procent behouden worden;

26° vrije en vlakke doorgangsbreedte: een doorgang, gang of toegang, vrij van obstakels, niveaoverschillen of treden, die gebruikers toelaat zich zonder hinder in en

langs constructies, delen van constructies of buiteninfrastructuren te verplaatsen;

27° vrije en vlakke draairuimte: een ruimte, vrij van obstakels, niveaoverschillen of treden, die minstens, na de afwerking en vaste inrichting ervan, een diameter heeft van 150 cm, gemeten buiten het draaivlak van eventuele deuren, poorten of hekjes, en die een rolstoelgebruiker kan benutten om van richting te veranderen;

28° welzijnsinstelling: een organisatie die erkend is door de Vlaamse Gemeenschap en die activiteiten uitoefent op het gebied van het gezin, het maatschappelijk welzijn, het onthaal en de integratie van immigranten, de mindervaliden, de bejaarden, de jeugdbescherming en de sociale hulpverlening aan gedetineerden, met het oog op hun sociale reïntegratie, als vermeld in artikel 5, §1, II, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

Hoofdstuk II. Toepassingsgebied

Art. 2. §1. Dit besluit is van toepassing op het bouwen, herbouwen, verbouwen of uitbreiden van constructies, of delen ervan, die publiek toegankelijk zijn en waarvoor een

stedenbouwkundige vergunning vereist is of een meldingsplicht geldt.

§2. Dit besluit is niet van toepassing op:

1. technische handelingen zoals opgesomd in artikel 3, 2° tot 14° van het Besluit van de Vlaamse Regering van 23 mei 2003 tot bepaling van de werking en handelingen die vrijgesteld zijn van de medewerking van de architect;
2. vergunningsplichtige handelingen die beperkt blijven tot onderdelen van een constructie waarvoor in dit besluit geen normen worden opgelegd;
3. onverminderd de toepassing van artikel 35, vergunningsplichtige handelingen die worden geadviseerd door de gewestelijke erfgoedambtenaar van het agentschap RO-Vlaanderen van het Vlaams Ministerie van Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed, op grond van een decreetale of reglementaire adviesverplichting voor aanvragen met betrekking tot voorlopig of definitief beschermde monumenten of archeologische monumenten of voor aanvragen met betrekking tot percelen die gelegen zijn in voorlopig of definitief beschermde stads- en dorpsgezichten, landschappen,

ankerplaatsen of archeologische zones of voor aanvragen met betrekking tot het verend erfgoed;

Art. 3. Met uitzondering van handelingen aan gebouwen, als vermeld in artikel 4 en 5 is dit besluit van toepassing bij handelingen waarbij de totale publiek toegankelijke oppervlakte groter is dan 400m², op alle nieuw te bouwen, te herbouwen, te verbouwen of uit te breiden publiek toegankelijke delen van een of meerdere constructies.

Met uitzondering van handelingen aan gebouwen, als vermeld in artikel 4 en 5 is dit besluit van toepassing bij handelingen waarbij de totale voor het publiek toegankelijke oppervlakte kleiner is dan of gelijk is aan 400m², op:

- 1° de gelijkvloerse nieuw te bouwen, te herbouwen, te verbouwen of uit te breiden publiek toegankelijke delen van de constructies;
- 2° de niet-gelijkvloerse nieuw te bouwen, te herbouwen, te verbouwen of uit te breiden publiek toegankelijke delen van de constructies, tenzij een vertrek op een andere verdieping of buiteninfrastructuur eenzelfde

functie vervult en voldoet aan de bepalingen van dit besluit.

Dit besluit is niet van toepassing op handelingen aan gebouwen, waarbij de totale publiek toegankelijke oppervlakte kleiner is dan 150m². Met uitzondering van handelingen aan gebouwen, als vermeld in artikel 4 en 5, zijn de bepalingen van artikel 10, §1, artikel 12 tot en met 14, artikel 16, 18, 19, artikel 22 tot en met 25 en artikel 33 wel van toepassing op de toegang tot die gebouwen. Die verplichting geldt niet bij verbouwingen als de normen alleen gehaald kunnen worden door werkzaamheden die constructief niet in verhouding staan tot de gevraagde verbouwing.

Art. 4. §1. Bij handelingen aan gebouwen die bestemd zijn voor toeristische verblijfsaccommodatie waarbij na de handelingen meer dan tien accommodaties beschikbaar zijn, ongeacht het aantal toeristen dat er gelijktijdig kan verblijven, is dit besluit van toepassing op de nieuw te bouwen, te herbouwen, te verbouwen of uit te breiden gemeenschappelijke delen, met inbegrip van de toegangsdeuren tot elke accommodatie.

§2. Bij handelingen aan gebouwen die bestemd zijn voor toeristische verblijfsaccommodatie waarbij na de handelingen maximaal tien accommodaties beschikbaar zijn, is dit besluit van toepassing op de nieuw te bouwen, te herbouwen, te verbouwen of uit te breiden gemeenschappelijke publiek toegankelijke verbruiksruimtes van meer dan 150 m², de niet-gelijkvloerse delen van deze ruimtes meegerekend. Het bijhorend sanitair evenals de weg ernaar toe dienen in dit geval eveneens te voldoen aan dit besluit. De niet-gelijkvloerse delen dienen niet te voldoen indien de ruimtes op een andere verdieping of buiteninfrastructuur eenzelfde functie vervullen en voldoen aan de bepalingen van dit besluit.

§3. Bij handelingen aan gebouwen die bestemd zijn voor toeristische verblijfsaccommodatie waarbij na de handelingen meer dan tien accommodaties beschikbaar zijn, moet minstens vier procent van elke accommodatievorm waaraan handelingen worden uitgevoerd, met een minimum van één, berekend op het totaal aantal accommodaties van die vorm na de handelingen, eveneens voldoen aan de bepalingen van artikel 22 tot en met 26 en van artikel 30 tot en met 32.

Als het totale aantal nieuw te bouwen, te herbouwen, te verbouwen of uit te breiden accommodaties van een bepaalde vorm minder bedraagt dan vier procent van het totale aantal accommodaties van die vorm na de handelingen, beperkt deze verplichting zich tot de nieuw te bouwen, te herbouwen, te verbouwen of uit te breiden accommodaties van die bepaalde vorm, in die zin dat de genoemde accommodaties alle moeten voldoen aan de bepalingen van artikel 22 tot en met 26 en van artikel 30 tot en met 32.

Art. 5. Bij handelingen aan meergezinswoningen, waarbij de constructie na de handelingen toegangsdeuren tot wooneenheden bevat op meer dan twee niveaus en minstens zes wooneenheden bevat, is dit besluit van toepassing op de nieuw te bouwen, te herbouwen, te verbouwen of uit te breiden gemeenschappelijke delen, met inbegrip van de publieke zijde van de toegangsdeuren tot elke wooneenheid. Voor die gebouwen, die uit verschillende aansluitende delen bestaan, zijn de bepalingen van de verordening die gelden voor de verdiepingen en voor de trappen naar andere niveaus alleen van toepassing op de onderdelen die

toegangsdeuren tot wooneenheden op meer dan twee niveaus hebben.

Bij handelingen aan kamerwoningen, studentenhuizen en studentengemeenschapshuizen, waarbij het gebouw toegangsdeuren tot kamers bevat op meer dan twee niveaus en, na de handelingen, minstens twintig kamers bevat, is dit besluit van toepassing op de nieuw te bouwen, te herbouwen, te verbouwen of uit te breiden gemeenschappelijke delen, met inbegrip van de publieke zijde van de toegangsdeuren tot elke kamer. Voor die gebouwen, die uit verschillende aansluitende delen bestaan, zijn de bepalingen van de verordening die gelden voor de verdiepingen en voor de trappen naar andere niveaus alleen van toepassing op de onderdelen die toegangsdeuren tot wooneenheden op meer dan twee niveaus hebben.

Bij handelingen aan gezondheidsinstellingen met kamers of wooneenheden, welzijnsinstellingen met kamers of wooneenheden, internaten die verbonden zijn aan onderwijsinstellingen, internaten die onder de bevoegdheid vallen van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Han-

dicap of strafinrichtingen, waarbij het gebouw toegangsdeuren tot kamers of wooneenheden op meer dan twee niveaus en, na de handelingen, minstens twintig kamers of wooneenheden bevat, is dit besluit van toepassing op de nieuw te bouwen, te herbouwen, te verbouwen of uit te breiden gemeenschappelijke delen, met inbegrip van de toegangsdeuren tot elke kamer of wooneenheid.

Voor de toepassing van de bepalingen van dit artikel moeten de wooneenheden of kamers van alle gebouwen die één fysiek aansluitend geheel vormen, ondanks eventuele verschillende toegangen, samengeteld worden

Art. 6. In afwijking op artikel 3 tot en met 5 en met toepassing van artikel 33 en 34, §1, is, bij handelingen aan een publiek toegankelijke verbruiksruimte, namelijk een vertrek of deel ervan dat bestemd is voor het verbruik van drank of voedsel, die zich over verschillende niveaus uitstrekt, dit besluit alleen van toepassing op de verbruiksruimte op één niveau, op voorwaarde dat op dat niveau dezelfde functies aangeboden worden

als op de andere niveaus, zelfs als de totale voor het publiek toegankelijke oppervlakte groter is dan 400 m².

Art. 7. [...]

Art. 8. [...]

Art. 9. Als de bestaande toegang tot de publiek toegankelijke delen van een constructie niet voldoet aan de bepalingen van artikel 12 en van artikel 22 tot en met 25 en er geen handelingen aan die toegang gepland zijn, moet bij uitbreidings- of verbouwingswerken een toegang tot de publiek toegankelijke delen van de constructie die voldoet aan de bepalingen van artikel 12 en van artikel 22 tot en met 25, gegarandeerd worden. Onder andere als de geplande handelingen niet raken aan de gevel van de constructie of als het onmogelijk is een ontsluiting naar het openbaar domein te realiseren vanuit het deel waaraan handelingen uitgevoerd worden, kan met toepassing van artikel 33 en artikel 34, §1, van die verplichting worden afgeweken.

Art. 10. §1. Bij handelingen aan de bestaande toegang tot een publiek toegankelijke constructie of tot de publiek toegankelijke delen ervan, en in de gevallen, waarin artikel 9 van toepassing is, is dit besluit ook van toepassing op minstens één toegangspad dat leidt tot de toegang die aan de bepalingen van dit besluit voldoet en dat vertrekt vanaf het openbaar domein, met uitsluiting van die paden, die vallen onder de bepalingen van het besluit van de Vlaamse Regering van 29 april 1997 houdende vaststelling van een algemene bouwverordening inzake wegen voor voetgangersverkeer.

§2. Als de constructie over een eigen parkeervoorziening beschikt, is dit besluit ook van toepassing op minstens één toegangspad dat vertrekt vanaf de parkeervoorziening en leidt naar het toegangspad, vermeld in paragraaf 1 of naar de toegang die aan de bepalingen van dit besluit voldoet, met uitsluiting van die paden, die vallen onder de bepalingen van het besluit van de Vlaamse Regering van 29 april 1997 houdende vaststelling van een algemene bouwverordening inzake wegen voor voetgangersverkeer.

Hoofdstuk III. Normbepalingen

Afdeling I. Algemene bepalingen

Art. 11. Indien een aanvraag valt onder het toepassingsgebied van deze stedenbouwkundige verordening, dan wordt in de stedenbouwkundige vergunning opgelegd dat de normbepalingen van hoofdstuk III dienen te worden nageleefd.

Art. 12. §1. In alle delen van een constructie waarop dit besluit van toepassing is, moet voor een vrije en vlakke draairuimte worden gezorgd.

§2. Met behoud van de toepassing van artikel 22, alinea 1, moet in alle delen van een constructie waarop dit besluit van toepassing is, een vrije doorgangshoogte, na afwerking, van minstens 2,30 meter gegarandeerd worden.

Deze verplichting geldt niet als de realisatie ervan tot een constructieprobleem leidt op bovenliggende verdiepingen waar geen werken aan gepland waren.

Art. 13. Het traject naar de delen van een constructie die de publiek toegankelijke functie vervullen, moet met gids- of geleidelijnen aangeduid worden. Met een geleidelijn wordt een speciaal voor de geleiding van blinden of slechtzienden aangebracht kunstmatig element bedoeld, dat voor blinden en slechtzienden bruikbaar is als oriëntatiepunt of als ononderbroken geleiding bij het lopen. Met een gidslijn wordt een natuurlijk in de ruimte aanwezig element bedoeld dat, hoewel het niet speciaal voor de geleiding van blinden of slechtzienden werd aangebracht, voor blinden en slechtzienden bruikbaar is als oriëntatiepunt of als ononderbroken geleiding bij het lopen.

Afdeling II. Bepalingen met betrekking tot looppaden naar constructies en naar de daarin gelegen vertrekken

Art. 14. De breedte van een looppad dat zich niet tussen binnenmuren bevindt en dat niet valt onder de bepalingen van het besluit van de Vlaamse Regering van 29 april 1997 houdende vaststelling van een algemene bouwverordening inzake wegen voor voetgangersverkeer, bedraagt minstens 150 cm.

In afwijking van het eerste lid is een versmalling van een dergelijk looppad toegestaan in de volgende gevallen:

1° bij een versmalling die zich over hoogstens 120 cm uitstrekt: als ter hoogte van die versmalling een doorgang van minstens 90 cm gegarandeerd wordt;

2° bij een versmalling die zich over meer dan 120 cm uitstrekt: als ter hoogte van die versmalling een doorgang van minstens 120 cm gegarandeerd wordt en minstens elke tien meter, alsook aan het begin en het einde van de versmalling voor een vrije en vlakke draairuimte wordt gezorgd.

Art. 15. De breedte van een looppad, gemeten tussen onafgewerkte binnenmuren, bedraagt minstens 175 cm, zodat na de afwerking van de wanden en met inbegrip van de ruimte voor plinten en leuning een vrije en vlakke doorgangsbreedte van minstens 150 cm gegarandeerd wordt.

In de aanvraag kunnen afwijkingen op de ruwbouwmaten worden opgenomen als in het aanvraagdossier gemotiveerd aangetoond wordt dat na de afwerking van de wanden een vrije en vlakke doorgangsbreedte, gemeten tussen de afgewerkte wanden met

inbegrip van eventuele leuning en plinten, van minstens 150 cm gegarandeerd wordt.

In afwijking van lid 1 en 2 is een versmalling van een dergelijk looppad toegestaan in de volgende gevallen

1° bij een versmalling die zich over hoogstens 120 cm uitstrekt: als de breedte van het looppad, gemeten tussen de onafgewerkte binnenmuren, minstens 115 cm bedraagt, zodat na afwerking van de wanden en met inbegrip van de ruimte voor plinten steeds een vrije en vlakke doorgangsbreedte van minstens 90 cm gegarandeerd wordt;

2° bij een versmalling die zich over meer dan 120 cm uitstrekt: als de breedte van het looppad, gemeten tussen de onafgewerkte binnenmuren, minstens 145 cm bedraagt, zodat na afwerking van de wanden en met inbegrip van de ruimte voor plinten een vrije en vlakke doorgangsbreedte van minstens 120 cm gegarandeerd wordt. In dit laatste geval moet minstens elke tien meter, alsook aan het begin en het einde van de versmalling, voor een vrije en vlakke draairuimte worden gezorgd.

Art. 16. Een looppad mag alleen hellen in de richting dwars op de normale looprichting om een normale afwatering te verzekeren.

Art. 17. Bij handelingen waarbij brandhaspels, brandblusapparaten of andere uit de wand stekende constructies geïnstalleerd worden, mogen die constructies het ongestoord gebruik van het looppad niet in het gedrang brengen. Hiertoe kunnen die apparaten in een nis ingewerkt worden zodat ze niet buiten het afgewerkte muurvlak uitsteken.

Afdeling III. Bepalingen met betrekking tot niveauverschillen

Art. 18. Niveauverschillen tot en met 18 cm moeten, zowel binnen als buiten, minstens met een helling overbrugd worden, met uitzondering van niveauverschillen tot twee cm in buitenruimtes of niveauverschillen tot twee cm bij een overgang tussen binnen- en buitenruimtes.

Niveauverschillen van meer dan 18 cm moeten overbrugd worden, ofwel met een trap in combinatie met een helling, ofwel met een

trap in combinatie met een lift, ofwel met een helling in combinatie met een lift.

Ter uitvoering van artikel 33 en artikel 34, §1, kan in de aanvraag een afwijking van de verplichting tot het plaatsen van een lift worden opgenomen onder andere als in het aanvraagdossier gemotiveerd aangetoond wordt dat de aanvraag over een gebouw, bestemd voor industrie en ambacht, gaat, dat een of meer ruimtes op de gelijkvloerse verdieping eenzelfde functie hebben als de ruimtes op een andere verdieping die door het ontbreken van de lift ontoegankelijk zijn, en dat de totale oppervlakte die door de afwijking ontoegankelijk blijft, beperkt is tot ten hoogste vijftientig procent van de totale publiek toegankelijke oppervlakte.

Ter uitvoering van artikel 33 en artikel 34, §1, kan in de aanvraag ook een afwijking op de verplichting tot het plaatsen van een lift worden opgenomen als in het aanvraagdossier aangetoond wordt dat de aanvraag over een gebouw bestemd voor toeristische verblijfsaccommodatie gaat en dat het gebouw na de handelingen twee of minder dan twee bouwlagen omvat en na de handelingen

maximaal tien accommodaties beschikbaar zijn.

Art. 19. §1. Het hellingspercentage bedraagt hoogstens:

- 1° tien procent bij niveauverschillen tot 10 cm, of in geval van buitenruimtes bij niveauverschillen van 2 tot en met 10 cm;
- 2° 8,3 procent bij niveauverschillen van 10 cm tot 25 cm;
- 3° 6,25 procent bij niveauverschillen van 25 cm tot 50 cm;
- 4° vijf procent bij niveauverschillen van 50 cm of groter.

§2. Een combinatie van hellingen is toegestaan op voorwaarde dat gezorgd wordt voor een tussenbordes van 120 cm op 150 cm ter hoogte van de overgang. Als een combinatie van hellingen gepaard gaat met een verandering van richting, is een tussenbordes van 150 cm op 150 cm, ter hoogte van de richtingsverandering, vereist.

§3. Bij hellingen met een hellingspercentage van meer dan vier procent moet zowel bovenaan als onderaan voor een vrije en vlakke draairuimte worden gezorgd. Die

draairuimte mag maximaal twee procent in één richting hellen met het oog op de afwatering.

§4. Bij een overbrugging van een niveauverschil van meer dan 50 cm of een helling van meer dan 10 m met een hellingspercentage van meer dan vier procent, moet voor een tussenbordes van 120 cm op 150 cm gezorgd worden. Als de helling verandert van richting, is een tussenbordes van 150 cm op 150 cm, ter hoogte van de richtingsverandering, vereist.

§5. De breedte van een helling met een hellingspercentage van meer dan vier procent bedraagt minstens 145 cm, zodat na de afwerking van de eventuele wanden en met inbegrip van de ruimte voor eventuele plinten en leuning een vrije en vlakke doorgangsbreedte van minstens 120 cm gegarandeerd wordt.

§6. In de aanvraag kunnen afwijkingen worden opgenomen als in het aanvraagdossier gemotiveerd aangetoond wordt dat na de afwerking van de eventuele wanden een vrije en vlakke doorgangsbreedte, gemeten

tussen de afgewerkte wanden en met inbegrip van eventuele leuning en plinten, van minstens 120 cm gegarandeerd wordt.

§7. Als een helling een niveauverschil van meer dan 10 cm overbrugt, moet aan de open zijanten van de helling en aan de eventuele tussenbordessen over de volledige lengte van de helling voor een afrijdbeveiliging van minstens 5 cm hoogte gezorgd worden.

§8. (...)

§9. Aan de zijanten van een helling die een niveauverschil van meer dan 25 cm overbrugt, moet aan beide zijden een leuning aangebracht worden, die doorloopt over eventuele tussenbordessen. Voor het begin en aan het einde van de helling moet de leuning minstens 40 cm horizontaal verderlopen. Als de leuning in het ijle stopt, moet ze worden afgerond naar de grond of naar de wand.

Art. 20. §1. Over de volledige lengte van de trappen en ter hoogte van eventuele tussenbordessen moet voor een breedte van

minstens 125 cm gezorgd worden, telkens gemeten tussen de onafgewerkte binnenmuren, indien aanwezig, zodat na afwerking van de eventuele wanden en tussen de leuning, een breedte van minstens 100 cm, vrij van obstakels, gegarandeerd wordt, wat gebruikers toelaat zich zonder hinder langs de trap te verplaatsen.

§2. Na ten hoogste 17 treden moet voor een tussenbordes van minstens 100 cm diep gezorgd worden.

§3. Alle treden moeten over een zo gelijkvormig mogelijke op- en aantrede beschikken. De aantrede is de horizontale afstand tussen twee opeenvolgende trapneuzen, gelegen op de looplijn van twee opeenvolgende traptreden. De optrede is de verticale afstand tussen de bovenzijde van twee opeenvolgende treden. De optrede mag hoogstens 18 cm meten en de aantrede moet minimaal 23 cm meten. De som van tweemaal de optrede en eenmaal de aantrede van elke trede moet tussen 57 cm en 63 cm bedragen of een veelvoud daarvan.

§4. Aan beide zijden van de trap moet een trapleuning aangebracht worden, die doorloopt ter hoogte van eventuele tussenborden. Voor het begin en aan het einde van de trap moet de trapleuning minstens 40 cm horizontaal verderlopen. Als de leuning in het ijle stopt, moet ze worden afgerond naar de grond of naar de wand.

§5. Bij gebouwen als vermeld in artikel 5, eerste en tweede lid, moet niet voldaan worden aan de bepalingen van dit artikel, als het gebouw over een lift beschikt die voldoet aan de bepalingen van artikel 21.

Art. 21. §1. Als een lift geïnstalleerd wordt, moet die in een afgesloten koker zitten of moet het om een verticale plateaulift gaan. Liftten in een afgesloten koker moeten minstens liftten zijn van het type 2 zoals omschreven in de EN 81-70.

§2. Voor een lifttoegang moet een vrije en vlakke draairuimte zijn.

§3. Liftten die in een afgesloten koker geplaatst zijn, moeten automatische deuren hebben. De vrije en vlakke doorgangsbreed-

te van de liftdeur moet minstens 90 cm bedragen.

§4. Bij verticale plateauliften moet het hefplateau minstens 100 cm breed en 140 cm diep zijn.

§5. Over de volledige lengte van de plateaulift, alsook ter hoogte van de doorgangen van de deuren, moet een vrije en vlakke doorgangsbreedte van minstens 90 cm gegarandeerd worden.

Afdeling IV. Bepalingen met betrekking tot toegangen en deuropeningen

Art. 22. §1. Voor toegangen of deuropeningen moet, na afwerking, een vrije doorgangshoogte van minstens 2,09 meter gegarandeerd worden.

§2. De ruwbouwmaten van toegangen of deuropeningen moeten minstens 105 cm breed zijn, zodat na afwerking een vrije en vlakke doorgangsbreedte van minstens 90 cm gegarandeerd wordt.

Voor wat de ruwbouwmaten betreft van toegangsdeuren als vermeld in artikel 5 alinea

1, 2 en 3 kan een minimale breedte van 100 cm volstaan, mits na afwerking een vrije en vlakke doorgangsbreedte van minstens 85 cm gegarandeerd wordt.

Art. 23. Bij elke draaideur, moet er gezorgd worden voor een alternatieve toegang of deur, die niet draait. Deze verplichting geldt niet bij draaideuren die uitgerust zijn met mechanismen die het gebruik door personen met een handicap garanderen.

Art. 24. Vóór en achter elke toegang of deur waarop dit besluit van toepassing is, met uitsluiting van toegangen tot of deuren naar gesloten trappenhallen, moet voor een vrije en vlakke draairuimte worden gezorgd, die maximaal twee procent in één richting mag hellen met het oog op de afwatering. De vrije en vlakke draairuimtes van meerdere deuren mogen elkaar overlappen.

Het draaivlak van een deur moet vlak zijn.

Bij manueel te bedienen deuren moet de buitenste rand van de vrije en vlakke draairuimte aan de trekzijde van de deur, het draaivlak van de deur raken en moet de

buitenste rand van de vrije en vlakke draairuimte aan de duwzijde van de deur, het gesloten deurvlak raken.

Art. 25. Bij een manueel te bedienen deur, met uitsluiting van toegangen tot of deuren naar gesloten trappenhallen, moet naast de kruzijde voor een vrije en vlakke wand- en vloerbreedte worden gezorgd, met een ruwbouwmaat van minstens 45 cm, zodat na de afwerking een vrije en vlakke wand- en vloerbreedte van minstens 50 cm gegarandeerd wordt.

Art. 26. Deuren die toegang verlenen tot aangepaste sanitaire voorzieningen, kleedruimtes of pashokjes, moeten naar buiten opendraaien.

Afdeling V. Bepalingen met betrekking tot parkeerplaatsen

Art. 27. Als een constructie beschikt over één tot en met honderd eigen parkeerplaatsen, moet minstens zes procent van het totale aantal parkeerplaatsen, en minstens één parkeerplaats, een aangepaste parkeerplaats zijn. Vanaf vijf tot en met honderd

eigen parkeerplaatsen, moeten de aangepaste parkeerplaatsen ook voorbehouden parkeerplaatsen zijn.

Als een constructie beschikt over meer dan honderd eigen parkeerplaatsen, moet bovendien per extra schijf van vijftig parkeerplaatsen, telkens één parkeerplaats een aangepaste en voorbehouden parkeerplaats zijn.

Als het totale aantal nieuw aan te leggen parkeerplaatsen minder bedraagt dan zes procent van het totale aantal parkeerplaatsen, beperkt de verplichting van het eerste en het tweede lid zich tot de nieuw aan te leggen parkeerplaatsen.

Een aangepaste parkeerplaats voldoet aan de volgende normen:

1° ze bevindt zich zo dicht mogelijk bij de toegankelijke ingang van de constructie of bij de voetgangersuitgang van de parkeervoorziening;

2° bij dwarsparkeren en schuinparkeren bedraagt de breedte van de aangepaste parkeerplaats minstens 350 cm en bij langsparkeren bedraagt de lengte van de aangepaste parkeerplaats minstens 600 cm;

3° het oppervlak van de aangepaste parkeerplaats helt niet meer dan twee procent.

Om als voorbehouden parkeerplaats in aanmerking te komen, moet een parkeerplaats aan de bepalingen van de derde alinea voldoen en voorbehouden worden voor personen met een handicap conform het koninklijk besluit houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer en van het gebruik van de openbare weg van 1 december 1975, en aangegeven volgens de bepalingen van het voormelde koninklijk besluit en het ministerieel besluit van 11 oktober 1976 waarbij de minimumafmetingen en de bijzondere plaatsingsvoorwaarden van de verkeerstekens worden bepaald.

Afdeling VI. Bepalingen met betrekking tot vaste inrichtingselementen

Art. 28. Als een vast inrichtingselement met het oog op het onthaal van het publiek of een daarmee gelijkgestelde constructie wordt aangebracht, moet vóór dat element worden gezorgd. Aan alle elementen als vermeld in het eer-

ste lid moet een verlaagd gedeelte aangebracht worden. De hoogte tot de bovenzijde van het verlaagde gedeelte bedraagt hoogstens 80 cm. Onder het verlaagde gedeelte moet een opening zijn van minstens 70 cm hoog, minstens 90 cm breed en minstens 60 cm diep.

Art. 29. Bij handelingen aan binnen- of buitenruimtes met vaste inrichtingselementen die dienst doen als zitplaatsen voor toeschouwers of toehoorders, moeten minstens twee vrije ruimtes gereserveerd worden voor personen met een handicap in elke ruimte met minder dan vijftig zitplaatsen waar een voorstelling wordt aangeboden. Elk van die vrije ruimtes moet minstens 90 cm breed en minstens 140 cm diep zijn en moet zich bevinden op een vloer zonder niveauverschillen of hellingen. Op het toegangspad naar die vrije ruimtes en eraan grenzend moet in een vrije en vlakke draairuimte voorzien worden.

Vanaf vijftig zitplaatsen en voor elke extra groep van vijftig zitplaatsen moet bijkomend voor minstens één extra vrije ruimte als vermeld in het eerste lid gezorgd worden.

Als het totale aantal nieuw te bouwen, te herbouwen, te verbouwen of uit te breiden zitplaatsen minder bedraagt dan de te reserveren vrije ruimtes voor personen met een handicap als vermeld in het eerste en tweede lid, beperkt die verplichting zich tot de nieuw te bouwen, te herbouwen, te verbouwen of uit te breiden zitplaatsen.

Afdeling VII. Bepalingen met betrekking tot het aangepast karakter van constructies of delen van constructies

Art. 29/1. Bij handelingen aan publiek toegankelijke kleedruimtes of pashokjes moet minstens vier procent van het totale aantal kleedruimtes of pashokjes na de handelingen aan de bepalingen van artikel 12 en van artikel 22 tot en met 26 voldoen. Ongeacht het totale aantal kleedruimtes of pashokjes na de handelingen moet minstens één kleedruimte of pashokje aan de bepalingen van artikel 12 en van artikel 22 tot en met 26 voldoen.

Bij aparte kleedruimtes of pashokjes, die alleen voor vrouwen of alleen voor mannen bestemd zijn, moet telkens minstens

één kleedruimte of pashokje in elke ruimte voldoen aan de bepalingen van artikel 12 en artikel 22 tot en met 26, tenzij de aangepaste kleedruimte of het aangepaste pashokje, bestemd voor zowel vrouwen als mannen, zich in een zone bevindt die niet gereserveerd is voor mannen dan wel vrouwen.

Als het totale aantal nieuw te bouwen, te herbouwen, te verbouwen of uit te breiden kleedruimtes of pashokjes minder bedraagt dan vier procent van het totale aantal kleedruimtes of pashokjes, beperkt de verplichting van paragraaf 1 zich tot de nieuw te bouwen, te herbouwen, te verbouwen of uit te breiden kleedruimtes of pashokjes.

Art. 29/2. Bij handelingen aan publiek toegankelijke toiletten moet in elk sanitair blok minstens één toilet voldoen aan de bepalingen van artikel 12, 30, eerste lid en artikel 31, inzonderheid 1° en 2°.

Bij handelingen aan publiek toegankelijke doucheruimtes, moet in elk sanitair blok minstens één douche voldoen aan de bepalingen van artikel 12, 30, tweede en derde alinea, artikel 31, inzonderheid 1° en 3° en artikel 31/1.

Bij aparte toiletten of doucheruimtes, die alleen voor vrouwen of alleen voor mannen bestemd zijn, moet telkens minstens één toilet of doucheruimte in elke zone voldoen aan de bepalingen van artikel 12 en artikel 30 tot en met 31/1, tenzij het aangepast toilet of de aangepaste doucheruimte, bestemd voor zowel vrouwen als mannen, zich in een zone bevindt die niet gereserveerd is voor mannen dan wel vrouwen.

Art. 30. De ruwbouwmaten van een aangepast toilet moeten minstens 1,70 meter op 2,25 meter zijn, zodat na de afwerking van de wanden en met inbegrip van de ruimte voor plinten een ruimte van minstens 1,65 meter op 2,20 meter gegarandeerd wordt. Bij die minimale maten moet de deur in de korte zijde aangebracht worden.

De ruwbouwmaten van een aangepaste doucheruimte, al dan niet met wastafel, moeten minstens 2,20 meter op 2,40 meter zijn, zodat na de afwerking van de wanden en met inbegrip van de ruimte voor plinten een ruimte van minstens 2,15 meter op 2,35 meter gegarandeerd wordt. Bij die minimale maten moet de deur in de korte zijde aangebracht worden.

De ruwbouwmaten van een aangepaste sanitaire voorziening met douche en toilet, al dan niet met wastafel, moeten minstens 2,40 meter op 2,45 meter zijn, zodat na de afwerking van de wanden en met inbegrip van de ruimte voor plinten een ruimte van minstens 2,35 meter op 2,40 meter gegarandeerd wordt. Bij die minimale maten moet de deur in de korte zijde aangebracht worden.

Art. 31. In de aanvraag kunnen afwijkingen van de ruwbouwmaten, vermeld in artikel 30, worden opgenomen als in het aanvraagdossier gemotiveerd aangetoond wordt dat na de afwerking van de sanitaire ruimte aan de volgende voorwaarden is voldaan:

1° ter hoogte van de wastafel, de toilet-pot en de douchezone is een vrije en vlakke draairuimte. De ruimte onder de aangepaste wastafel mag meegerekend worden voor de bepaling van de vrije en vlakke draairuimte;

2° in een aangepast toilet:

a) moet voor de toilet-pot en na de afwerking en inrichting van de ruimte een vrije afstand

van minstens 120 cm gegarandeerd zijn;

b) moet minstens aan één zijde van de toiletpot een vrije transferzone van minstens 90 cm zijn;

c) moet de vrije doorgang tussen de toiletpot en de wastafel minstens 90 cm breed zijn;

d) moet de afstand van de voorzijde van de toiletpot tot tegen de achterliggende wand minstens 70 cm bedragen;

e) moet een wastafel aangebracht zijn waaronder een ruimte is van minstens 70 cm hoog, minstens 90 cm breed en minstens 60 cm diep. Als de wastafel in een inwendige hoek is geplaatst, moet de afstand tussen de as van de wastafel en de inwendige hoek minstens 50 cm bedragen;

3° in een aangepaste doucheruimte:

a) moet de vloer van de douchezone drempelloos aansluiten op de vloer van de doucheruimte;

b) mag de vloer van de douchezone hoogstens twee procent hellen;

c) moet het vloeroppervlak van de douchezone na de afwerking van de wanden minstens 120 cm op 120 cm bedragen;

d) moet een douchezitje van minstens 45

cm diep en 40 cm breed aanwezig zijn. Als het douchezitje in een inwendige hoek is geplaatst, moet de afstand tussen de as van het douchezitje en de inwendige hoek minstens 45 cm bedragen;

e) moet aan minstens één zijde van het douchezitje een vrije transferzone van minstens 90 cm zijn;

f) moet aan de voorzijde van het douchezitje een vrije ruimte van minstens 120 cm zijn;

g) moet de douchekraan aangebracht worden op een afstand tussen 45 en 55 cm van de wand waartegen het douchezitje geplaatst is.

Art. 31/1. Een doucheruimte is pas aangepast als het een vlakke drempelloze ruimte is en voorzien is van een vrije en vlakke draairuimte.

De douchezone moet bovendien een slipvrij oppervlak hebben, dat gelijkloopt met de vloer en dat maximaal twee procent helt.

Art. 32. Het toilet, de wastafel en de doucheruimte die ter beschikking staan van de gebruiker van een aangepaste accommoda-

tie, als vermeld in artikel 4, moeten aan de bepalingen van dit hoofdstuk voldoen.

Als de aangepaste accommodatie een vakantiewoning betreft, moet vlak bij de ingang van de vakantiewoning in een aangepaste parkeerplaats worden voorzien, overeenkomstig artikel 27.

Afdeling VIII. Bepalingen met betrekking tot afwijkingen en advisering

Art. 33. De vergunningverlenende overheid kan, op gemotiveerd verzoek van de aanvrager, afwijkingen toestaan op de verplichtingen van dit besluit als de plaatselijke omstandigheden of specifieke eisen van technische aard een andere bouwwijze vereisen of als bijzondere nieuwe technieken een evenwaardige toegankelijkheid garanderen. Ze kan hierbij het advies inwinnen van een door de Vlaamse Regering erkende instantie over de toegankelijkheid van de handelingen. De adviezen worden uitgebracht binnen een termijn van dertig dagen, ingaand de dag na deze van ontvangst van de adviesvraag. Indien deze termijn wordt overschreden, kan aan de adviesvereiste voorbij worden gegaan.

Art. 34. §1. Bij handelingen aan constructies, opgericht voor het gebruik of de uitbating door de overheid of in opdracht van de overheid, waarbij afgeweken wordt van de verplichtingen van dit besluit, dient de vergunningsaanvrager het advies in te winnen van een door de Vlaamse Regering erkende instantie over de toegankelijkheid van de handelingen. De adviezen worden uitgebracht binnen een termijn van dertig dagen, ingaand de dag na deze van ontvangst van de adviesvraag. Indien deze termijn wordt overschreden, kan aan de adviesvereiste voorbij worden gegaan.

§2. Bij het bouwen van gebouwen of gebouwencomplexen met een totale publiek toegankelijke oppervlakte na de werkzaamheden van ten minste 7500m², of het uitbreiden van dergelijke gebouwen of gebouwencomplexen, als de oppervlakte door die uitbreiding de drempel van 7500m² of een veelvoud ervan overschrijdt, dient de vergunningsaanvrager het advies in te winnen van een door de Vlaamse Regering erkende instantie over de toegankelijkheid van de handelingen. De adviezen worden uitgebracht binnen een termijn van dertig dagen,

ingand de dag na deze van ontvangst van de adviesvraag. Indien deze termijn wordt overschreden, kan aan de adviesvereiste voorbij worden gegaan.

Art. 35. Bij vergunningsplichtige werken, die vallen onder de toepassing van artikel 2, §2, 3°; maakt de entiteit, die door de Vlaamse Regering belast is met taken van beleidsuitvoering inzake onroerend erfgoed, in haar advies een afweging tussen de vereisten inzake toegankelijkheid enerzijds en de te behouden erfgoedwaarden anderzijds.

Hoofdstuk IV. Wijzigings-, overgangs- en slotbepalingen

Art. 35/1. §1. Voor vergunningsaanvragen die ingediend zijn voor 1 januari 2013, zijn, in afwijking van artikel 5, artikel 15, 16 en artikel 18 tot en met 26, alleen van toepassing bij handelingen aan meergezinswoningen, waarbij de constructie na de handelingen toegangsdeuren tot wooneenheden op meer dan drie niveaus en minstens zes wooneenheden bevat en bij handelingen aan kamerwoningen, studentenhuizen en studentengemeenschapshuizen, waarbij de

constructie na de handelingen toegangsdeuren tot wooneenheden op meer dan drie niveaus en minstens twintig kamers bevat. Voor de gelijkvloerse verdieping, met uitzondering van trappen naar andere niveaus, blijven de toepassingsvoorwaarden van artikel 5 onverkort gelden.

§2. Wanneer het vergunningsaanvragen betreft, ingediend voor 1 januari 2013, met betrekking tot handelingen aan gezondheidsinstellingen met kamers of wooneenheden, welzijnsinstellingen met kamers of wooneenheden, internaten die verbonden zijn aan onderwijsinstellingen, internaten die onder de bevoegdheid vallen van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap, of strafinrichtingen, zijn, in afwijking van artikel 5, artikel 15, 16 en artikel 18 tot en met 26, alleen van toepassing als na de handelingen de constructie toegangsdeuren tot wooneenheden bevat op meer dan drie niveaus en minstens twintig kamers bevat. Voor de gelijkvloerse verdieping, met uitzondering van trappen naar andere niveaus, blijven de toepassingsvoorwaarden van artikel 5 onverkort gelden.

Art. 36. In artikel 16 van het besluit van de Vlaamse Regering van 28 mei 2004 betreffende de dossiersamenstelling van de aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning wordt een 10° toegevoegd, dat luidt als volgt: "10° Als de aanvraag betrekking heeft op werken vermeld in artikel 34 van het besluit van de Vlaamse Regering van 5 juni 2009 tot vaststelling van een gewestelijke stedenbouwkundige verordening betreffende toegankelijkheid een advies zoals bedoeld in dat artikel of een verklaring dat binnen de voorziene termijn geen advies werd uitgebracht."

Art. 37. Bestaande provinciale stedenbouwkundige verordeningen en bestaande gemeentelijke stedenbouwkundige verordeningen met betrekking tot de geregelde aangelegenheid, houden op uitwerking te hebben bij de inwerkingtreding van dit besluit. Bovendien kan de huidige gewestelijke stedenbouwkundige verordening voortaan niet meer aangevuld of verder uitgevoerd worden met provinciale of gemeentelijke stedenbouwkundige verordeningen.

Art. 37/1. De Vlaamse Regering evalueert twee jaar na de inwerkingtreding de werking van dit besluit. De uitgangspunten bij deze evaluatie zijn enerzijds het streven naar integrale toegankelijkheid en anderzijds het streven naar een effectieve en efficiënte regelgeving."

Art. 38. Dit besluit treedt in werking op 1 maart 2010. Van de toepassing van dit besluit zijn de aanvragen tot stedenbouwkundige vergunning vrijgesteld die worden ingediend voor 1 maart 2010.

Art. 39. De Vlaamse minister bevoegd voor gelijke kansen bepaalt de voorwaarden en procedure van de erkenning van de instanties die adviezen kunnen uitbrengen conform artikel 34. Artikel 34 en artikel 36 treden in werking op de eerste dag van de derde maand nadat de instanties in kwestie erkend werden.

Art. 40. Het koninklijk besluit van 9 mei 1977 genomen in uitvoering van de wet van 17 juli 1975 betreffende de toegang van gehandicapten tot gebouwen toegankelijk voor het publiek wordt opgeheven.

Art. 41. De Vlaamse minister, bevoegd voor de ruimtelijke ordening en de Vlaamse minister bevoegd voor gelijke kansen zijn, ieder wat hem of haar betreft, belast met de uitvoering van dit besluit.

Brussel, 18 februari 2011

PROVINCIALE STEUNPUNTEN TOEGANKELIJKHEID

Voor meer informatie over het toegankelijkheidsbeleid in uw provincie kan u terecht bij de Provinciale Steunpunten Toegankelijkheid. Deze steunpunten hebben een brede informatiefunctie betreffende toegankelijkheid en staan onder meer in voor het sensibiliseren van het eigen bestuur en de lokale besturen. Als gemeentebestuur kan u er mogelijk ook terecht voor een bijkomende subsidiëring van uw bouwproject of van de begeleiding van uw bouwproject door een adviesbureau toegankelijkheid.

Provinciale Steunpunten Toegankelijkheid

- **Steunpunt Provincie Antwerpen**
Boomgaardstraat 22 bus 101, 2600 Antwerpen
Tel.: 03 240 61 90
karlien.smets@admin.provant.be
www.provant.be/welzijn/toegankelijkheid/
- **Steunpunt Provincie Limburg**
Universiteitslaan 3, 3500 Hasselt
Tel.: 011 30 57 40
toegankelijkheid@limburg.be
www.limburg.be/steunpunttoegankelijkheid

COLOFON

- **Steunpunt Provincie Oost-Vlaanderen**
Woodrow Wilsonplein 2, 9000 Gent
Tel.: 09 267 75 85
petra.van.poucke@oost-vlaanderen.be
www.oost-vlaanderen.be/public/welzijn_gezondheid/gelijke_kansen/toegankelijkheid
- **Steunpunt Provincie Vlaams Brabant**
Provincieplein 1, 3010 Kessel-lo
Tel.: 016 26 73 91
PST@vlaamsbrabant.be
www.vlaamsbrabant.be/welzijn-gezondheid/voor-organisaties-en-professionelen/toegankelijkheid
- **Steunpunt Provincie West-Vlaanderen**
Provinciehuis Boeverbos, Koning Leopold III-laan 41, 8200 Brugge (St. Andries)
Tel.: 050 40 31 80
toegankelijkheid@west-vlaanderen.be
www.west-vlaanderen.be/gelijkekansen

De brochure is een uitgave van de Vlaamse overheid, Gelijke Kansen in Vlaanderen

D/2011/3241/054

Samenstelling en redactie: Enter vzw, Vlaams Expertisecentrum Toegankelijkheid
Gelijke Kansen in Vlaanderen

Fotomateriaal: Koen Broos

Grafische Vormgeving: die Keure, Kleine Pathoekeweg 3, 8000 Brugge

Verantwoordelijke uitgever:
Heidi Vander Poorten - Gelijke Kansen in Vlaanderen - Boudewijnlaan 30 - 1000 Brussel

Enter
Vlaams Expertisecentrum
Toegankelijkheid

Vlaamse overheid

VOOR MEER INFORMATIE

WWW.TOEGANKELIJKGEBOUW.BE

Vlaams Expertisecentrum Toegankelijkheid, Enter vzw

Belgiëplein 1, 3510 Hasselt
Tel.: 011 26 50 30
info@entervzw.be
www.entervzw.be

Voor meer specifieke richtlijnen en advies op maat van uw project kan u terecht bij de **adviesbureaus toegankelijkheid:**

Adviesbureau Toegankelijke Omgeving vzw (ATO)

Driegaaienstraat 160, 9100 Sint Niklaas
Tel.: 03 776 10 59
info@ato-vzw.be
www.ato-vzw.be

Toegankelijkheidsbureau vzw

- Belgiëplein 1, 3510 Hasselt
Tel.: 011 87 41 38
- Noorderlaan 4, 1731 Zellik
Tel.: 02 465 55 25

info@toegankelijkheidsbureau.be
www.toegankelijkheidsbureau.be

Gelijke Kansen in Vlaanderen

Boudewijnlaan 30, 1000 Brussel
Tel.: 02 553 58 46
gelijkekansen@vlaanderen.be
www.gelijkekansen.be

Centrum voor Toegankelijkheid Provincie Antwerpen (CTPA)

Boomgaardstraat 22 bus 101,
2600 Antwerpen (Berchem)
Tel.: 03 240 56 47
ctpa@welzijn.provant.be
www.provant.be/welzijn/toegankelijkheid

West-Vlaams Bureau voor Gelijke Kansen en Toegankelijkheid vzw (Westkans)

Kerkhofstraat 1, 8200 Brugge
Tel.: 050 40 73 73
info@westkans.be
www.westkans.be